

Oudjaar
31 december 2024
***Op zoek naar de waarheid die
in Christus wordt gevonden***

De weg die de Geest wijst

Dorpskerk - Blaricum

Voorganger: ds. Jurjen Zeilstra

Schriftlezing Oude Testament: Jesaja 51, 1-5 (SV)

Tweede Schriftlezing: Romeinen 5, 1-11

Schriftlezing Evangelie: Johannes 16, 5-15

Inleiding

God is mensen nabij, paradoxaal genoeg, juist door ons in onze eigen kracht te

zetten. De dynamische kracht van Gods Geest is scheppingskracht. In dit licht gaan we het weer aandurven creatieve stappen te zetten, de toekomst tegemoet.

Bij de afbeelding

Op deze orthodoxe Pinkstericoon zien we de leerlingen in een u-vormige kring. De zijn bijna even groot, een wonderlijk perspectief. De belangrijkste plaats is leeg. Onder hen bevindt zich de Cosmos in het donker, in een rood gewaad. Hij heeft in zijn handen een draagdoek waarin twaalf rollen, die corresponderen met de twaalf stralen (mandorla) bovenin de icoon. Zij bestralen de leerlingen die de boodschap zullen gaan verkondigen in de wereld. Boven allen uit torent Babel. De beweging die op gang komt zal de tijden ingrijpend veranderen en een antwoord geven op de verdeeldheid van de volken.

Preek

Gemeente van Christus,
het is maar goed dat wij niet in de toekomst kunnen kijken. Hoe interessant dat ook mag lijken en hoezeer het kennen van de toekomst ook als begerenswaardig wordt voorgesteld in horoscopen en sprookjes, werkelijk weten wat er zal gaan gebeuren in de toekomst zal mensen ongelukkig maken. De moeite het heden op de eigen meritis te waarderen als een waardevol moment met vele mogelijkheden, iets waar de meesten van ons toch al niet erg sterk in zijn, die moeite zou er alleen maar door worden versterkt. De wereld zou bol komen te staan van 'self fulfilling prophesies', dingen die gebeuren omdat wij ervan uitgaan dat ze zullen gebeuren en het ergste: De tijd zelf zou worden platgeslagen, omdat wij het hele denken in verleden, heden en toekomst, in feite toch de dynamische structuur waarbinnen al ons handelen zich voltrekt, wanneer wij de toekomst toch al zouden kennen, niet langer au sérieux zouden nemen.

Maar als de hele spanning waarbinnen mensenlevens ontstaan, opengaan, opbloeien, verwelken en sterven, dan zo onlosmakelijk verbonden is met het leven met een fundamenteel open toekomst, wat bedoelt Jezus dan, wanneer hij in het Johannesevangelie spreekt van de Geest der waarheid, die mensen de weg zal wijzen tot de volle waarheid en die mensen de toekomst zal verkondigen?

Dit soort teksten zijn werkelijk wel ooit zo door christenen gelezen, alsof, als het om de tijd ging alles wat God betreft niet werkelijk spannend was (o.a. Boethius, 480-524, maar denk ook aan allerlei vormen van determinisme en predestinatie, voorbeschikking en Voorzienigheid, Gods veronderstelde alwetendheid). Dan was het alsof voor God in zijn eeuwigheid de tijd er niet toe deed, alsof God buiten de tijd stond, alsof Hij de tijd had gemaakt als een trein, zonder daar zelf in te stappen. Het zou dan zijn alsof God als het ware van bovenaf op de tijd neerkeek, zoals een kind op een speelgoedtreintje.

Hoe hulpeloos ons denken en spreken over Gods grootheid ook is, ik zelf denk niet dat wij er goed aan doen ons God voor te stellen als buiten de tijd. Ik denk dat het voor God ook werkelijk spannend is wat er in de toekomst gaat gebeuren, hoe wij ons gedragen, of onze daden iets te maken hebben met de gerechtigheid waarvan God de bron wil zijn. Kortom, ik geloof dat de tijd een werkelijke betekenis heeft, ook als het gaat om de relatie tussen God en mensen. tegen de achtergrond van een onomkeerbaar verleden, een in die zin afgesloten deel van de werkelijkheid, leven wij

mensen per definitie altijd met een open, een *contingente* toekomst. Daar zijn belangrijke gevolge aan verbonden. Ons dragen van verantwoordelijkheid doet ertoe. Ons maken van keuzes heeft consequenties.

Gods profeten *voorspellen* dan ook helemaal niets in de magische zin van het woord. Profeten zien niet in kristallen bollen wat er morgen zal gaan gebeuren. Zij duiden de tijdgeest. Zij verkondigen Gods Woord, betuigen de betekenis van Gods gerechtigheid voor de daden van mensen. Dat is waar de profetie mee bezig is: Gerechtigheid, en dan niet als status, de situatieschets van een superieure morele kwaliteit als iets om trots op te zijn. Waar het om gaat is geen stationair gebeuren, maar een proces, een beweging met een richting, een handelwijze die ergens toe leidt, een bevrijding vanuit een uitzichtloze situatie, in bijbelwoorden: Een uittocht uit de ballingschap. Vandaar dat wij vandaag de Jesajalezing lezen uit de Staten Vertaling, daarin komt de dynamiek van de gerechtigheid beter naar voren, met name waar het gaat om Jesaja 51,5: 'Mijn gerechtigheid is nabij, mijn heil trekt uit, en mijn armen zullen de volken richten...'

En als er dan in het evangelie staat dat de Geest der waarheid aan de leerlingen de toekomst zal verkondigen, dan is het belangrijk dit goed te lezen. Letterlijk staat er: 'De dingen die gaan gebeuren zal hij u ontsluiten.' Je kunt ook vertalen: *leren* of *verklaren*. Wat hier wordt beschreven is dus een krachtige inwerking van Gods Geest onder de mensen, zodat de wereld overtuigd zal raken van zonde, gerechtigheid en oordeel. Dat zijn in ons gehoor drie zware woorden, maar als wij het horen door de oren van de discipelen zoals zij daar ooit met Jezus aan tafel hebben gezeten, aan de vooravond van zijn lijden en sterven, dan klinkt alles nog steeds zwaar, maar vooral heilzaam, betrokken op een naaste toekomst en een uitleg waarom de Heer zelf de weg van het kruis zal gaan, een weg waarvan hij gelooft dat God die van hem vraagt.

De waarheid is hier dat woorden van en over God nooit echt kunnen zijn zonder gevolgen voor je staan en gaan in de wereld. Deze Geest die Jezus de weg wijst, zal ook zijn leerlingen de weg wijzen. Zij zullen in staat zijn deze weg te duiden. Zijn zullen in zijn kruisiging en opstanding de weg, de waarheid en het leven gaan herkennen. De Geest die hen dit zal leren overtuigt van zonde (1). Hun eigen dwaalwegen zullen tegen het profiel van de weg van Jezus door hun kromheid in het oog springen. De Geest der waarheid zal hun Gods gerechtigheid dan ook werkelijk doen verstaan als volkomen anders dan het recht der mensen. Daar gaat het vaak om het scherm met bewijzen voor en tegen, en om het eigen gelijk, wie de slimste is en wie de sterkste. Juist in zo'n schijnbaar rechtvaardige procedure zal het zijn dat Jezus ten onder zal gaan voor het oog van de mensen, terwijl hij in Gods oog juist een daad van de hoogste gerechtigheid zal vervullen, om dat hij trouw bleef aan Gods opdracht in de wereld en stierf aan het kruis, en op die manier, zoals Paulus ook meent, God vol van ontferming zijn gerechtigheid kon tonen (2).

Diezelfde dood aan het kruis kan echter, omdat Jezus leeft, in de ogen van de evangelist niet anders zijn dan een oordeel over het kwaad (3). Dat is het derde getuigenis van de Geest der waarheid. Deze nederlaag was in Gods oog een overwinning. De verhoging aan een martelwerktuig van mensen, was voor de vierde evangelist in feite een troonsbestijging, ironischer kan het niet. Zo ziet de evangelist

Johannes, die we in de tijd van Advent en tijdens het Kerstfeest beluisterd hebben, het. De droefheid om zijn heengaan, is naar zijn inzicht met vreugde vermengd. Wat wij leren is de waarheid van leven en dood.

Het is niet waar dat mensen zonder lijden in hun leven gelukkiger zijn. Het is wel waar dat mensen die echt leven ook zullen lijden. Liefhebben is altijd ook lijden in de toekomst. Je hechten maakt je kwetsbaar. Wij kunnen, wanneer we de tijd serieus nemen, niet altijd op een hoogvlakte leven. Het is een illusie te menen dat wij van hoogtepunt naar hoogtepunt springend, vrolijk ons leventje op aarde rond zullen dansen. Leven met hart en ziel vindt plaats in het volle reliëf van een leven in golfbewegingen. Als wij er in slagen elkaar in dit opzicht tot steun te zijn door elkaar op de juiste momenten vast te houden, terwijl wij elkaar op andere momenten juist beter kunnen loslaten, vrij laten, gelegenheid geven onszelf weer verder te ontwikkelen, maar loslaten ook, omdat het kan zijn dat onze tijd op aarde voltooid is, dan mogen wij ook geloven dat wij daarmee beantwoorden aan een levensopdracht ons van Godswege gegeven.

Dit is een persoonlijk proces. God wijst ons de weg in een intieme omgang. Alles bij elkaar komt het er in het geloof op aan, juist niet te vertrouwen op de waarheidsclaims van anderen, horoscopen, goeroes van het succes, mensen die roepen dat zij weten hoe het moet. Ook een beroep op voortdurende goddelijke leiding, terwijl de verantwoordelijkheid van de zelf kiezende mens wordt uitgeschakeld, kan het antwoord niet zijn. In het geloof komt het er juist op aan je eigen leidsman of –vrouw te durven wezen. Het komt erop aan te leren luisteren naar de stem van je hart. Zo is betrouwbaar pastoraat ook niet zozeer het afhankelijk maken van mensen van één bepaalde steun en toeverlaat, maar het mensen helpen zich te openen voor de Geest der waarheid zelf. Zonder de kunst van het afwezig zijn gaat het niet. Als wij niet ook los kunnen laten, onderschatten wij elkaar, overschatten wij onszelf, en maken wij elkaar nodeloos afhankelijk.

Het was beter voor de mensen dat de Christus heenging. Alleen zo kon het evangelie loskomen en de wereld ingaan. Leerlingen worden gezonden. Wonderlijk, zoals het Johannesevangelie ons deze waarheid presenteert. Het is een bijna 'atheïstische boodschap.' Mensen ontdekken meer van Gods bedoelingen wanneer zij worden teruggeworpen op zichzelf. Zij mogen er veel vertrouwen in hebben dat zij in dit opzicht door de Schepper niet zullen worden overvraagd.

De paradoxale manier waarop God ons nabij wil zijn door ons alleen te laten, vraagt om een moment van balans opmaken. Terugkijken naar waar wij vandaan komen, vooruit kijken naar nieuwe kansen, nieuwe dagen in de toekomst. Of zoals (de tweede profeet) Jesaja het zegt aan ballingen en mensen die treuren om de puinhopen van Jeruzalem: Wanneer je omkijkt, aanschouw dan de rots waaruit je gehouwen bent, en de holte van de put waaruit je gegraven bent, alles wat je ooit hebt meegemaakt, vreugde en verdriet, het kan je kracht geven, sterk maken, zelfbewust in het leven doen staan. Denk maar aan Abraham en Sara, als aan je geestelijke vader en moeder.

Er steekt een onvoorstelbare weerbarstigheid in die woorden, een onverzettelijkheid ook, en juist daarin schuilt de troost. Dit is de terugblik en de verwerking die bepalen hoe het heden wordt beleefd en hoe de toekomst als een uitdaging kan worden

aangenomen. Zo leert Israël vooruit te kijken en een open toekomst te aanvaarden als een Godsgeschenk. Dat mogen wij ook.
Amen.

Uitzending en zegen

Als u van hier gaat, het nieuwe jaar 2025 tegemoet, weet het gezegende mensen te zijn. U bent gezegend met een God die meegaat, die erbij zal zijn, die meestrijd als het moeilijk is, die meelijdt in de pijn. Maar het is ook een God die overwint, zichtbaar in de opstanding van Jezus Christus. Wij leven met een open toekomst.

De Heer zegene u en behoede u,
de Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig,
de Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.